

הארת השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

פרשת בשלח תשפ"ב

גליון: 94

א לעבטיגער שבת

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

שבת שירה

פניני פרשה

"ויהי בשלח פרעה" (י"ג י"ז)

מובא בדבריהם (מגילה י'): שבכל מקום שנאמר 'ויהי' אינו אלא לשון צער, ובמסקנת הגמ' 'איכא הכי ואיכא הכי', שישנם 'ויהי' של לשון צער, וישנם לשון שמחה.

ואפשר לדייק שהיה כאן שניהם יחדיו.

השמחה; מעצם ה'בשלח פרעה', שיצאו ממצרים. והצער; מהמשך דברי הכתוב: שלבים לא הייתה עדיין שלימה עם הגאולה, וכדברי רש"י עה"פ: "בראותם מלחמה ושבו מצרימה", "ומה אם כשהקיפם דרך מעוקם אמרו, נתנה ראש ונשובה מצרימה, אם הולכים בפשוטה על אחת כמה וכמה". ובהמשך על 'פן ינחם': "יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לשוב".

ודבר זה מלמדנו שעל אף שישנו לאדם גאולה, אך אם ליבו אינו שלם, הוא אינו שמח בחלקו, זה עדין לשון: 'ויהי' גם צער. וכמובא בארכה בעניין להיות "שמח בחלקו" – לשמוח עם הישועות וההרחבות – ואף שזה נראה לו שזה עדיין לא בשלימות.

"ושבו מצרימה" (י"ג י"ז)

'מצרימה' לשון 'נקבה' ו'בליקוטי מוהר"ן' (פ"ב ב'), 'אדם' בחינת 'כסדר', (אותיות אד"ם הם כסדר באותיות הא"ב). 'חיה' – 'שלא כסדר' (אותיות ח"ה הם מהסוף בסדר הא"ב). ו'ב'שבו מצרימה' זה הא – שלא כסדר.

"וחמשים עלו בני ישראל ממצרים" (י"ג י"ח)

ביציאתם ממצרים יצאו מחמשים שערי טומאה, וכמובא; שאם היו נשארים שם היו נופלים ח"ו 'לשער החמשים' שהיה להם מאוד קשה לצאת משם. וזהו רמז 'וחמשים'.

"ויקח משה את עצמות יוסף עמו" (י"ג י"ט)

ע"פ המובא ב'ליקוטי מוהר"ן' (ר"א) שמשה הוא המוחין, ויוסף הוא הצדיק, וע"י ההתקשרות לצדיק זוכים למוחין זכים. אפ"ל בדיוק הפסוק: "את" – בדברי חז"ל (פסחים כב): שרבי עקיבא דרש: "לרבות תלמידי חכמים". כדבריהם עה"פ: "לאהבה את ה' לשמוע בקולו ולדבקה בו". אפשר לומר כן, והלא אש אוכלה הוא? אלא הידבק בתלמידים ובחכמים, ומעלה אני עלך כאילו נדבקה בו. וזהו כבא: "את", אלף עיירות היו לו לינאי המלך, התקשרות ודביקות לצדיקים. וזהו גם 'עמו' דבקות והתקשרות לצדיקים להיות מחובר עמו.

"השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד יפקוד" (י"ג י"ט)

כפל לשון ב'השבע השביע', וב'פקד יפקד'. וכבר דייקו זאת מפרשי התורה (אור החיים הק, ועוד), ואפ"ל שבדברים אלו צריכים חיזוק מיוחד, והכפל לשון – הוא לשון של חיזוק; כדברי חז"ל (ברכות לב). עה"פ: "קוהו אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוהו אל ה'", שכתוב פעמיים: 'קוהו' שהיא צריכה חיזוק.

וענין החיזוק בשבועה כבר מובא בדבר חז"ל גודל הזהירות והחיזוק שצריכים לכן, שיש להיזהר משבועה אפילו על דבר אמת. וכדבריהם (נדרים כב): "אלף עיירות היו לו לינאי המלך, וכולם נחרבו מפני שהיו נשבעים שבועות אפילו על אמת ומקיימים שבועותיהם". וב'שיח שרפי קודש' (א תקיב) שעל אף שרבינו היה רגיל בנדרים, ציווה את אנשיו בזהירות מלעשות נדרים גם לדבר מצוה.

וכן מצינו בזהרה (פרשת תרומה): "כל מי שאומר שירת הים בכוונה זוכה לראות פני מלך המשיח מעוטר בהאי כתרא דאתער הקב"ה בשעה שעברו ישראל את הים, וזכו לשבחה ההיא שירה תמן".

ובזה הדרך; מלאים הם דברי הזהרה הקדוש וכלל ספרי הקדמונים – בגודל מעלת 'שירת הים', שיש לאמרה מילה במילה, בנועם ובטעם ובכוונה גדולה – כאילו הוא עצמו עבר בים, והקב"ה הצילו כמו שהציל את ישראל בעברם בים, והוא שלימות גדולה לנפש, ומכפר על כל עוונותיו, וזוכה לאמרה לעתיד לבוא.

השם יתברך יזכנו לשמוח בשבת שירה

וכן הוא במכתבו של מוהר"ת מערב שבת קודש 'בשלח' שנת תקצ"ט: "השם יתברך יזכנו לשמוח בשבת שירה, הבא עלינו לטובה. להרגיש יציאת מצרים וקריעת ים סוף מחדש, לקיים באמת בכל יום זיכרון יציאת מצרים בלב ולראות בכל יום כאילו הוא יצא ממצרים ועובר על הים כמו שאמר: בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. ומי שמסתכל מעט על ישועת ה' רואה נסים נפלאים בעומק הגלות יותר מקריעת ים סוף כמבואר בכמה ספרים. וכמו שאמרו רבותינו זיכרונם לברכה. הן הן גבורותיו, הן הן נוראותיו, ובזה יכולים להחיות את עצמו בכל עת, כי לא יטוש ה' את עמו".

שמחתו וריקודו של מוהר"ת

כשאנו עומדים ב"שבת שירה" ויום ט"ו בשבט חופף עלינו, כדאי לציין סיפור זה שרבי נתן כותב בספרו: "ימי מוהר"ת", במעלת השמחה, הריקודים והשירה. היה זה ביום רביעי "חמשה עשר בשבט" ורבי יעקב יוסף מאנשי שלומנו ערך סעודה בביתו.

בסיום הסעודה התפלגו מנחה וערבית, וכבר הייתי עייף מאוד, ולכן הנחתי עצמי לישון. אך לפתע נזכרתי שלא שמחתי כראוי ליום זה, לכן התחלתי מאוד לשמח את עצמי. וביחד עם החסיד רבי ישעיה מטשרקאס רקדנו יחד וכך נמשך עלינו שמחה אמיתית. הריקודים והשמחה באותו הלילה של מוצאי ט"ו בשבט – ממשיך רבי נתן לכתוב: היה יקר בעיני מאוד מזה ומפניי, כי כבר נרדמתי, וה' היה בעזרי לבוא לשמחה אז, שהיא אצלי דבר גדול, כי כל זמן שאני זוכה להיות בשמחה, אפילו בחול, הוא אצלי יקר מאוד ומצוה גדולה – כי רבינו זכרוננו לברכה הזהירני מאוד מאוד להיות אך שמח תמיד !

שלימות ההודאה

שבת שירה שלימות ההודאה שעם ישראל זכו לבטא זאת ב'שירת הים' מעומק הלב באמת ובתמים. ביטוי של הודאה על חסדיו המרובים "כי שירה הוא עיקר שלימות ההודאה, שאומרים ההודאות בלב שלם בשיר ושמחה, שזה זכו ישראל בקריעת ים סוף" (ליקוטי הלכות פריקה וטעניה ד יח).

נמשיך את השירה, השמחה וההודאה משבת שירה – שירת בני ישראל, את החסדים הגדולים והניסים שאנו חווים בעולמנו. נשיר, נגיל ונרנן על כך לפני אדון כל בנעימה ובזימרה.

נצלב מתנה יקרה זו של שירה לה', מתנה קלה ונעימה אשר מגעת לשמי רום – שירה להשם יתברך.

עומדים אנו ב"שבת שירה" – שבת של שבח ושירה לה', שבת שעצם מהותה ושמה – מכרזת שירה ושבח לאדון העולמים.

ואם בכל שבתות השנה מהווה ה'שיר והשבח' כיסוד מרכזי לשבת קודש – כמהותה הפנימית מבואה ועדת צאתה – שכבר החל מ'מזמור שיר ליום השבת' שאדם הראשון שר בשבת קודש. ועד "לעתיד לבוא", וכדבריו (ליקוטי הלכות קריאת התורה ו'): "זה בחינת כל השירות והזמירות והניגונים שמתעוררים בשבת, שאז נוהגים כל ישראל להרבות בניגונים ובזמירות ושירות – שהכל נמשך מקול השיר והניגון שיתער לעתיד בעת חידוש העולם שהוא יום שכולו שבת" – הרי בוודאי שמשבת מיוחדת זו נוכל לשאוב ביתר שאת; אורה וזיווה של השירה והזמרה.

טעם שירת הרועים

כלל הבריאה הייתה עבור השירה לה'. וכך הוא במדרש אותיות דר"ע (אות א): "אמר הקב"ה: שאלמלא שירה וזמרה שהם אומרים לפני בכל יום, לא בראתי את עולמי, ומנין שלא ברא הקב"ה את העולם אלא בשביל שירה וזמרה שנאמר: "הוד והדר לפניו עוז ותפארת במקדשו".

ועד כמה גודל כוחה של שירה, ומה רוממות תפארתה והודה, נלמד מנגינתם של 'הרועים' אשר ע"פ השדות – המנגנים ומזמרים, שזה לא בכדי. וכך מבאר זאת רבינו ב'ליקוטי מוהר"ן' (ס"ח ב') בכתבו: שמכיוון שהרועים נמצאים תמיד בין הבהמות, ובכך יוכלו להוריד אותם מבחינת אדם לבחינת בהמה, אך ע"י הניגון ניצול מזה. "כי הניגון הוא התבררות הרוח, שמבררין רוח האדם מן רוח הבהמה, כי זה עיקר הניגון ללקט ולברר הרוח הטובה מן הרעה". אכן גדולה היא עוצמתה של נגינה – אשר שומרת עלינו, לבל נימשך לבהמיות, לבל ניפול לחומריות, אלא נתרומם בכוחה ובנעימותה.

להחיות את עצמו בניגון

"אמר: טוב להאדם להרגיל את עצמו שיוכל להחיות את עצמו עם איזה ניגון, כי ניגון הוא דבר גדול וגבוה מאוד מאוד, ויש לו כוח גדול לעורר ולהמשיך את לב האדם להש"ת, ואפילו מי שאינו יכול לנגן, אף על פי כן בהיותו בביתו ובינו לבין עצמו יוכל להחיות את עצמו באיזה ניגון כפי מה שיוכל לזמר אותו. כי מעלת הניגון אין לשער". (שיחות הר"ן רע"ג).

במעלת שירת הים

משבת זו, שבת שירה נתחבר לאורה, לתוכנה ופנימיותה של השירה לה', נאמרה בכוונה ובלב רוגש עד כמה שיש בידינו, נפיק את הרווחים מעצם האמירה ומכל הסגולות הנלווים אליה: "שירת הים יאמר בשמחה ובנעימה כאילו עומד בתוך הים בשעת הנס, ובזה תהיה מסוגלת לכפרת עונותיו". (בן איש חי פ' ויגש).

